

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet

Verksamhetsberättelse 2019

**Verksamhetsberättelsen är antagen av myndighetens styrelse
den 18.05.2020**

Innehåll

Innehåll	1
Inledning	2
Uppdrag.....	2
Organisation.....	2
Ledning och styrning	4
Statistik över myndighetens ärenden	7
Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet 2019.....	8
Övergripande mål för verksamheten 2019.....	10
Miljö- och hälsoskydds enheten.....	11
Miljö – tillsyn och prövning	11
Social- och hälsovård	14
Livsmedel, hälsoskydd, alkohol och tobak.....	17
Livsmedel.....	17
Alkohol	18
Tobak	19
Hälsoskydd.....	20
Veterinärverksamhet	21
ÅMHM Laboratoriet.....	24

*Alla bilder i verksamhetsberättelsen är antingen ägda av myndigheten eller tagna från pixabay.com där bilderna har en licens som gör att man får använda dem kostnadsfritt.

Inledning

Verksamhetsberättelsen är framtagen i samarbete med myndighetens medarbetare och beskriver ÅMHM:s huvudsakliga uppdrag, utmaningar och måluppfyllnad för 2019.

Verksamhetsberättelsen antas av myndighetens styrelse och fastställs av landskapsregeringen.

ÅMHM är en central kunskapsorganisation med kunden i fokus inom miljö- och hälsoskyddsområdet. ÅMHM förebygger skador på människor och miljö och utjämnar konkurrensförhållandena genom rådgivning, information och lagstadgad prövning, tillsyn och provtagning inom miljö- och hälsoskyddsområdet, tillsyn inom social- och hälsovård samt tillhandahåller veterinärvård och ackrediterade laboratorietjänster inom livsmedel, miljö och djursjukdomar.

Myndighetens expertkunnande inom flera områden efterfrågas kontinuerligt i olika sammanhang där vi förväntas delta som sakkunniga.

ÅMHM har en viktig roll i landskapets arbete för att kunna uppnå flera av de mål som finns i hållbarhets- och utvecklingsagendan för Åland.

Uppdrag

Myndighetens uppdrag har fastställts i Landskapslagen (2007:115) om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. ÅMHM arbetar inom 22 olika verksamhetsområden med egna lagstiftningar. Uppdraget omfattar uppgifter som i riket sköts av alltifrån kommunen till statliga centrala ämbetsverk. Arbetet styrs enligt EU-lagstiftning, rikslagstiftning samt landskapslagstiftning och består av tillståndsprövning, tillsyn, klagomålshantering samt informationsspridning. ÅMHM har i uppgift att granska och behandla inkomna ärenden enligt gällande lagstiftning.

ÅMHM svarar utöver detta för att veterinärvård och laboratorietjänster tillhandahålls i landskapet.

Organisation

ÅMHM leds av en styrelse och närmast under denna en myndighetschef. Styrelsen är tillsatt av landskapsregeringen och består av sju medlemmar från olika politiska partier.

Miljötilstånd och ärenden av allmän eller principiell natur avgörs av en prövningsnämnd bestående av fem sakkunniga ledamöter inom juridik, ekonomi, hälsoskydd, biologi, teknik och näringsliv.

Under hösten 2019 genomfördes en omorganisation där en ny sektion skapades (sektion 1) och rekryteringen av en sektionschef inleddes.

Sektion 1:

Tillsyn och prövning enligt miljöskyddslagen, vattenlagen, avfallslagen samt hälsoskyddslagen.

Tillsyn över den offentliga hälso- och sjukvården samt tillsyn och prövning över privat och offentlig socialvård.

Sektion 2:

Tillsyn och prövning enligt livsmedelslagen, alkohollagen, tobakslagen, hälsoskyddslagen och djurskyddslagen. Ansvarar även för att upprätthålla offentlig veterinärverksamhet (24/h per dygn).

Sektion 3: ÅMHHM Laboratoriet

Varje sektion leds av en sektionschef som representerar dessa grupper i ÅMHHM:s ledningsgrupp. ÅMHHM Laboratoriet leds av laboratoriechefen som även har eget budgetansvar.

Ålands landskapsregering

Styrelse

Myndighetschef

Prövningsnämnd

Miljötilstånd

Sektion 1
Miljöskydd
Social- och
hälsovård

Sektion 2
Livsmedel
Hälsoskydd
Alkohol, tobak
Veterinär

Sektion 3
Laboratoriet

Administrativa och juridiska resurser

Ledning och styrning

Styrelsen

ÅMHM:s styrelse har haft fem möten under året och har bland annat fattat beslut om förslag till verksamhets- och resultatplan, verksamhetsberättelse och beslut rörande budget och taxa. Se mer information i bilaga 1.

Myndighetschef

För att leda och utveckla myndigheten närmast under styrelsen finns en myndighetschef utsedd av Ålands landskapsregering. Frågor i den löpande verksamheten kring organisation, resursfördelning och aktuella uppdrag avgörs av myndighetschefen i samråd med ledningsgruppen.

Myndighetschefen avgör även de ärenden som ankommer på myndigheten och som inte ska avgöras av styrelsen, prövningsnämnden eller har delegerats till annan tjänsteman att avgöra. Myndighetschefen har budgetansvar för budgetmoment 84810 samt det övergripande ansvaret för hela myndighetens budget.

Under 2019 var tjänsten vakant fram till den 12 augusti då den nya myndighetschefen tillträdde tjänsten.

Laboratoriechef

Laboratoriechefen leder laboratoriets verksamhet och utvecklar verksamheten i samråd med myndighetschefen. Laboratoriechefen lämnar förslag till verksamhets- och resultatplan samt verksamhetsberättelse för laboratoriet till myndighetschefen.

Laboratoriechefen har budgetansvar för budgetmoment 84820 och fattar beslut om anskaffningar och ingående av avtal som endast berör laboratoriets budget och verksamhet. Laboratoriechefen tar årligen fram budgetförslag för laboratoriet i samråd med myndighetschefen.

Sektionschef

För myndighetens tillsyns- och prövningsverksamhet samt veterinärvården finns två sektionschefer. Sektionschefen leder och fördelar arbetet inom sin sektion i samråd med myndighetschefen. Sektionschefen fattar beslut på föredragning av tjänsteman inom respektive sektions förvaltningsområden förutom de ärenden som delegeras direkt till enskild tjänsteman att avgöra.

Ledningsgrupp

Ledningsgruppen består av myndighetschef, laboratoriechef, sektionschefer och myndighetsjurist. Ordförande är myndighetschefen. Ledningsgruppen behandlar frågor som rör myndighetens ledning och utveckling, resurser, utvärderar verksamheten samt planerar aktuella uppdrag. Gruppen började under hösten att sammanträda löpande varannan vecka.

Budget/Ekonomi

ÅMHHM hade för 2019 en utgiftsbudget om 2.175.000 euro samt budgeterade inkomster om 616.000 euro efter tilläggsbudget 1. Laboratoriet hade för 2019 en utgiftsbudget om 830.000 euro samt budgeterade inkomster om 382.000 euro. Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten anhöll även en summa på 38.000 euro i investeringsbudget för anskaffande av veterinärbil.

Personalresurserna bestod vid årets slut av 33 ordinarie tjänster och sju tillfälligt förordnade medarbetare. De sju tillfälliga medarbetarna innefattade en tillfällig förvaltningssekreterare pga. tjänstledighet, tre tillfälliga miljöskyddsinspektörer med olika längd och inriktning på anställningen, en tillfällig veterinär på 80% , en tillfällig veterinärassistent på 70% samt en tillfällig laboratorieanalytiker på 80%. Alla anställningar var inom ramen för avsatta medel och möjliga utifrån deltider och partiell vårdledighet.

ÅMHHM:s räkenskapsperiodens resultat, mål och utfall 2019. Budget 84810 miljö- och hälsoskyddsmyndigheten, 84820 laboratoriet.

Budget	Konto	Budget 2017	Utfall 2017	Budget 2018	Utfall 2018	Budget 2019	Utfall 2019
84810	Resultat	-1 351 000	-1 303 000	-1 519 000	-1 521 000	-1 559 000	-1 524 000
84820	Resultat	-434 000	-418 000	-495 000	-462 000	-475 000	-430 000
Totalt		-1 785 000	-1 721 000	-2 014 000	-1 983 000	-2 034 000	-1 954 000

Inkomster

Inkomsterna för miljö- och hälsoskyddsmyndigheten kom 2019 till ca 46 % från veterinärvården, 24 % från provning och 30 % från tillsyn. Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten underskred inkomstmålet med ca 18 %. Bland annat uteblev avgifterna för köttbesiktning då posten togs bort för 2019 i landskapsregeringens beslut om taxa för ÅMHHM, en minskning med ca 35.000 euro. Självfinansieringsgraden uppgick till 34% vilket var samma som för 2018.

Omläggningen från årsavgifter till tillsynsavgifter utvidgades 2018 till att omfatta hela miljö- och hälsoskyddsområdet. Det nya systemet innebär att verksamhetsutövarna debiteras endast det år då deras verksamhet inspekterats vilket kan innebära exempelvis vart tredje år. Det nya avgiftssystemet innebär avsevärt minskade intäkter för samma mängd utfört arbete. Miljö- och hälsoskyddsmyndighetens inkomster nådde inte upp till den budgeterade nivån.

Cirka hälften av laboratoriets inkomster kommer från landskapsregeringens stora vattenövervakningsprogram som baseras på EU:s vattendirektiv och resten huvudsakligen från andra företag inom olika branscher. Laboratoriet landade 14 % över sitt inkomstmål för 2019.

ÅMHM:s inkomstmål och -utfall 2019. Budget 84810 miljö- och hälsoskyddsenheten, 84820 laboratoriet.

Budget	Konto	Budget 2017	Utfall 2017	Budget 2018	Utfall 2018	Budget 2019	Utfall 2019
84810	Intäkter	631 000	558 000	687 000	541 000	616 000	504 000
84820	Intäkter	385 000	369 000	385 000	412 000	382 000	436 000
Totalt		1 016 000	927 000	1 072 000	953 000	998 000	940 000

Utgifter

Miljö- och hälsoskyddsenheten klarade sitt utgiftsmål med 147 000 euro till godo. Redovisat överskott gällande personalkostnader härrör framförallt till två längre chefsvakanser på myndigheten under året.

Budgeten för laboratoriets kostnader överskreds med endast 1 % vilket får ses som mycket modest i relation till intäktsökningen. En tilläggsbudget om 27 000 euro beviljades för inköp av en ny autoklav. En 70 % analytikertjänst hölls vakant av besparingsskäl.

Nämnas kan också att när grundbudgeten för 2019 uppgjordes var inte alla avtal klara och utgifterna utökades med 13.000 med anledning av nya jourersättningar. Det tillkom även extra kostnader för eftersläpande justeringar enligt arbetsvärderingen för laboratoriets del

Tabell 4 ÅMHM:s utgiftsbudget och utfall 2019. Budget 84810 miljö- och hälsoskyddsenheten, 84820 laboratoriet.

Budget	Konto	Budget 2017	Utfall 2017	Budget 2018	Utfall 2018	Budget 2019	Utfall 2019
84810	Utgifter	-1 982 000	-1 861 000	-2 206 000	-2 062 000	-2 175 000	-2 028 000
84820	Utgifter	-819 000	-787 000	-880 000	-874 000	-857 000	-866 000
Totalt		-2 801 000	-2 648 000	-3 086 000	-2 936 000	-3 032 000	-2 894 000

Statistik över myndighetens ärenden

Nedan ses en sammanställning ur ärendehanteringsdatabasen över ärenden i myndigheten 2012 - 2019. I rutan "Öppna ärenden" redovisas hur många ärenden som fortfarande är under handläggning.

Typ	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Öppna ärenden 31.12.2019
Miljö tillstånd	22	20	17	10	14	15	29	15	54
Övriga prövningar	448	382	267	309	287	252	311	303	61
Tillsyns ärenden	179	253	173	251	173	181	176*	186	103
Registreringar		122	87	114	97	159	188	97	5
Kontrollprogram	280	252	261	216	231	213	211	182	159
Klagomåls ärenden	56	63	81	46	51	71	69	90	37

*Observera att det i verksamhetsberättelse för 2018 här angavs 434 ärenden som var en summa av tillsyns-, klagomåls- och kontrollprogram ärenden, korrekt siffra är 176.

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet 2019

Revision

Under hösten 2019 genomfördes en specialrevision gällande myndighetens ärendehantering som kommer att utgöra en del av underlaget för myndighetens kommande utvecklingsarbete. En viktig grundsten i ÅMHHM:s verksamhet är att alla kunder och klienter behandlas på ett likvärdigt sätt och att ärendehantering sker utifrån rättslig grund. För en myndighet som ÅMHHM som verkar över flera förvaltningsområden är det därför särskilt viktigt att processerna för de olika förvaltningsförfarandena finns kartlagda.

Ensamarbete och larm

På hösten 2019 färdigställdes arbetet med att ta fram rutiner gällande ensamarbete på myndigheten. I samband med detta tecknades även avtal om fyra bärbara larm kopplande till säkerhetsföretaget Alandia Security. Åtgärden har ökat känslan av trygghet för medarbetare som arbetar ensamma inom områden som kan innebära konfliktsituationer. Det är även obligatoriskt att använda det bärbara larmet nattetid vid veterinärjour.

Hälsa och välmående

Två medarbetarundersökningar tillsammans med företaget Kiva Q genomfördes under året. En positiv utveckling av medarbetarnas välbefinnande inom flera delar framkom under senhösten och signalerade att myndigheten tog kliv framåt.

Under september månad hölls årets enda myndighetsdag då hela myndigheten samlades för en inspirationsföreläsning med Lars Losvik och efterföljande gruppaktiviteter på Pommern och Sjöfartsmuseet.

Under hösten kom vi även tillrätta med den för höga bullernivån i lunchrummet/mötesrummet på Norragatan genom ljuddämpande plattor i taket samt möbeltassar på stolarna.

Då många medarbetare har stillasittande arbetsuppgifter möjliggjordes fysisk rörelse på kontoret genom rensning av en tillgänglig yta samt tillgång till utrustning.

Kommunikation

Tidigt under hösten stod det klart att många medarbetare upplevde de tidvis intensiva mediakontakterna som problematiska av olika anledningar. En intern arbetsgrupp tillsattes för att se över myndighetens externa kommunikation och göra en plan för det arbetet. Kommunikationsplanen som togs fram delgavs även till alla lokala medier för kännedom.

En hög transparens och tillgänglighet är fortsatt mycket prioriterat inom myndigheten. Skillnaden är att frågorna nu styrs i första hand till

myndighetschef eller sektionschef samt att frågorna begärs in skriftligt som rutin.

Ytterligare en arbetsgrupp gällande social media tillsattes under hösten för att utreda möjligheten till att starta Facebook sidor för både ÅMHHM samt ÅMHHM veterinärerna. Detta som ett led i att arbeta mer proaktivt med information och synliggörande av ÅMHHM:s arbete för allmänheten. Det är även en kanal som snabbt når ut med information till många medborgare i jämförelse med hemsidan där personerna själva aktivt måste besöka sidan. Överenskommelsen gjordes om att starta med en sida för ÅMHHM veterinärerna och utvärdera uppkomna möjligheter och utmaningar för att sedan ta nästa steg.

Under hela 2019 arbetade en arbetsgrupp med en medarbetare i spetsen som projektledare med framtagandet av myndighetens nya moderna och kundvänliga webbplats. Webbplatsen lanserades i februari 2020 då allt arbete inte hanns med under 2019.

Beredskap

ÅMHHM:s beredskapsansvariga har länge påtalat behovet av att öva olika beredskapsscenarier och år 2019 blev ett mycket aktivt år på det området. Under våren ordnade samrådsdelegationen för beredskapsärenden en övning gällande ett utbrott av vattenburen smitta. Övningen arrangerades i samarbete med Försörjningsberedskapscentralen i Finland för den lagstadgade epidemigruppen som består av medlemmar från Ålands landskapsregeringen, Ålands hälso- och sjukvård och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Övningen gav många viktiga erfarenheter och nya utvecklingsmål för samtliga deltagare.

Under våren arrangerade också Livsmedelsverket en av ÅMHHM:s veterinärer efterfrågad beredskapsträning om smittsamma djursjukdomar. Det är inte osannolikt att en för landet ny smitta västerifrån först skulle komma till Åland. Även detta tillfälle gav mycket kunskap och nya viktiga insikter.

Under hösten deltog ÅMHHM i Övning Havsörn som länsstyrelsen i Uppsala ordnade i form av en iscensatt radioaktivitetsolycka i Forsmark och där de åländska myndigheterna var inbjudna att delta.

Samtliga övningar har visat på hur sårbar vår beredskap är då vi är så få personer inom varje område på myndigheten. Vid tillfället för övningen gällande kärnkraftsscenarioet fanns endast en person på ÅMHHM insatt i beredskapen på plats p.g.a. tjänstledighet och sjukdom hos de två övriga. Myndigheten har därför tagit krafttag för att utöka antalet personer som är insatta i beredskapen inom de olika områden där ÅMHHM är en del av beredskapen.

Övergripande mål för verksamheten 2019

- *Verksamhetssystemprojektet har skjutits upp i flera omgångar men återupptas 2019. I detta ingår en översyn av arbetsrutiner och metodik. Verksamhetssystemet inklusive uppdaterade arbetsrutiner presenteras 2020.*

Myndigheten har återupptagit arbetet under hösten 2019 och kommer under 2020 att ha fokus på att ta kliv framåt för att arbeta fram ett fungerade verksamhetssystem.

- *I syfte att förbättra arbetsklimatet och samarbetet inom myndigheten ska personalfrämjande aktiviteter genomföras. Två gemensamma aktiviteter ordnas under året.*

Förverkligat.

- *ÅMHHM:s hemsida är 10 år gammal och behöver uppdateras och anpassas i förhållande till ny lagstiftning. En ny hemsida tas fram för myndigheten.*

Hela 2019 har det arbetats intensivt med framtagandet av en ny modern och användarvänlig webbplats. Lanseringsdatumet blev uppskjutet till 5 februari 2020.

- *Myndigheten har arbetat med en arkivplan under en längre tid. Myndighetens arkivplan färdigställs.*

Arkivplanen är högaktuell och två ansvariga personer på myndigheten arbetar tillsammans med landskapsarkivet för att färdigställa arkivplanen. Detta blev inte färdigt under 2019 utan beräknas bli klart under 2020.

- *Insatser för personalens kompetensutveckling prioriteras. Varje anställd ska genomgå minst en utbildningsinsats under året.*

70% av medarbetarna på miljö- och hälsoskyddsenheten deltog under året i kompetensutvecklande insatser.

- *Digitalisering av ÅMHHM fortgår, blanketter och formulär ska digitaliseras. Mål: Minst 3-5 blanketter ska digitaliseras.*

Förverkligat.

Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten

Miljö – tillsyn och prövning

➤ Bakgrund

I slutet av 2019 fanns det drygt 500 prövningspliktiga tillsynsobjekt fördelade på ca 85 branscher registrerade.

ÅMHM utför tillsyn med olika intervall på verksamheter som är tillstånds- eller granskningspliktiga. Tillsynsplanen är utformad utifrån riskklassificering, vilket bestämmer tillsynsfrekvensen vid de olika verksamheterna. Tillsynsfrekvensen varierar från årlig tillsyn till vart fjärde år. Tillsynsarbetet omfattar förutom inspektion på plats även genomgång av årsrapporter och analysrapporter. Därtill tillkommer klagomålsärenden, vilka kan vara särskilt krävande.

Vid tillsynsarbete behöver inspektören upprätta en god kommunikation med verksamhetsutövaren och andra berörda, samt arbeta efter principer som rättssäkerhet, objektivitet, rimlighetsbedömning och sammanvägning. I mindre samhällen som Åland har en inspektör ofta ensam ansvar för många olika ämnesområden, dvs sällan likartade ärenden, med direktpåverkan på effektiviteten och specialistkunskapen.

I förberedelsen inför en inspektion ingår inläsning på branschen och lagstiftningen samt på beslut och historik gällande den specifika verksamheten. Inspektioner innehåller förutom själva kontrollen, även rådgivning och information. Inspektionsprotokoll skickas alltid på hörande till verksamhetsutövaren. Vid brister och försummelser ska myndigheten ålägga verksamhetsutövaren att inom en viss tid rätta till försummelsen. Föreläggandet ska vara förenat med vite. Överträdelse ska även anmälas till

polisen. Inspektionsavgifterna för miljötillsyn baserar sig på beräknad tidsåtgång för förberedelse av inspektion, tid på plats vid inspektion, protokollskrivning och administrativt arbete som hänger samman med inspektionen.

Under hösten 2019 pågick rekrytering av en sektionschef till gruppen och tjänsten tillträdde den 1/1 2020.

➤ **Sammanfattning tillsyn**

Under år 2019 har 144 inspektioner av 151 planerade inspektioner utförts. Det finns fyra fasta tjänster avdelade för tillsyn inom olika inriktningar. Vissa klagomålsärenden, polisutredningar och tillsynsärenden har varit extra arbetskrävande. Därtill har arbetsbelastningen på provningssidan belastat tillsynen som övertagit en del arbetsuppgifter.

En tillfällig inspektör anställdes från oktober på redan avsatta medel pga. deltidsarbete och kunde utföra en del inspektioner enligt tillsynsplanen. Utöver detta har det under 2019 utförts två tillsynsprojekt över verkstäder (32 st) och fordonslackering (7 st) som inte är provningspliktiga. År 2019 behandlades 10 klagomålsärenden. Av dessa var 5 ärenden inom branscherna avfall, buller och avlopp särskilt krävande. År 2019 fanns som mål att utföra tillsyn och provning av sakområdet täkter. Målet uppfylldes inte på grund av resursbrist.

Under 2019 har flera samarbeten med landskapsregeringen kring lagstiftning och vattenskydd tagit mycket tid i anspråk.

Enligt en ändring i landskapsförordningen om miljöskydd har provningsnivåerna för bland annat fordonslackeringar ändrats från och med 1 januari 2019. Fordonslackeringar på Åland utför enbart reparationsarbeten och förbrukar mindre än 5 ton per år. Därmed behöver de enligt lagförändringen inte längre inneha ett beslut med anledning av miljögranskning. De ingår därmed inte längre i ÅMHHM:s regelbundna tillsyn, utan kommer framöver att inspekteras mer oregelbundet, vid extra insatta tillsynsprojekt.

➤ **Sammanfattning provning**

Miljötilståndsprövningen vid ÅMHHM har under 2019 haft två och en halv tjänst till förfogande för handläggning. Det är konstaterat att det är för lite i förhållande till antalet nya provningsärenden som kommer in och för att komma ikapp med de ärenden som finns på kö. En stor del av inkomna ärenden avser tidsbundna revideringar från en tid då sex heltidstjänster handlade miljötilståndsärenden. Inkomna ärenden avser till stor del revidering av villkor i miljötilstånd för fiskodlingar, vattenuttag, industrier, skjutbanor mm. I slutet av året fanns närmare 100 öppna provningsärenden,

både miljö tillstånd och miljögranskningar som har behandlats utifrån en prioriteringsordning med befintliga resurser. Prövning- och tillstånds delen har under flera år haft för lite resurser vilket resulterat i ohälsa som ytterligare påverkat handläggningstakten negativt. Positivt är att en extra tillfällig resurs tillsattes i slutet av året på ett projekt inom marktäckningsverksamheter, där prövning och tillsyn tidigare legat på landskapsregeringen och sedan överförts till ÅMHM.

Inledda ansökningsärenden vid ÅMHM under 2012 - 2019

Typ	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Öppna ärenden 31.12.2019
Miljö tillstånd	22	20	17	10	14	15	29	15	54
Övriga prövningar	448	382	267	309	287	252	311	303	61

Under 2019 handlades 119 ansökningar om miljögranskning av borrhning i berg, varav 94 gällde borrhning av energibrunn och 25 borrhning av hushållsvattenbrunn. Tio inspektioner av borrhning och/eller tätning av energibrunn utfördes.

ÅMHM fick under 2019 en ny utmaning i och med den nya lagen om miljökonsekvensbeskrivning (MKB). MKB är en arbetsdryg process där ÅMHM:s ansvar är omfattande. Förfarandet är nytt och har bundit upp personal på prövningssidan på bekostnad av andra prövningsärenden.

En stor del av miljöprövningsärendena på Åland gäller olika vattenverksamheter såsom fiskodlingar och muddringar. EU-domstolen tog i Weserdomen år 2015 ställning till att miljömålen för vattenvården är rättsligt bindande och visade att ramdirektivets krav på att inte få försämra vattenkvaliteten är strängt. I praktiken finns inga antagna kvalitetsnormer för ytvattenområden på Åland och därmed finns varken en bedömningsgrund eller ett instrument för att tillståndsmyndigheten skulle kunna bedöma detta, vilket försvårar alla prövningsprocesser inom vattenverksamheter på Åland. I motsats till rikets miljöskyddslag har den åländska miljöskyddslagen kvar bestämmelser om översyn av tillståndsvillkor vilket innebär att miljö tillstånden omvärderas med 5–10 års mellanrum. Verksamheter som fått tillstånd innan Weserdomen ska nu revideras. Eftersom EU-direktivet inte i full utsträckning implementerats i den åländska vattenlagstiftningen, är det alltjämt oklart hur direktivet i praktiken kommer att påverka förutsättningarna för genomförande av verksamheter med beaktande av vattenkvalitetsmålen i direktivet. Det oklara rättsläget försvårar även tillstånds- och granskningsprocessen i fråga om nya vattenverksamheter.

Social- och hälsovård

➤ Bakgrund

ÅMHM är tillsynsmyndighet för offentlig socialvård inklusive barnomsorg, inom landskapets lagstiftningsbehörighet. ÅMHM är även tillstånds-, och tillsynsmyndighet för privat socialservice samt tillsynsmyndighet för offentlig hälso- och sjukvård på Åland, exklusive yrkesutövning.

Sedan tillsynen inom socialvården överfördes från landskapsregeringen till ÅMHM 2014 har följande lagstadgade uppgifter tillkommit:

- Kontrollera att förutsättningarna för skyddshemsverksamhet är uppfyllda innan avtal ingås med kommunal producent av skyddshemstjänster enligt landskapslag om skyddshem.
- Att årligen begära uppgifter som behövs för uppföljningen av tidsfrister som föreskrivs i landskapslag om utkomststöd.
- Minst en gång per kalenderår begära uppgifter som behövs för uppföljningen och övervakningen av de tidsfrister som föreskrivs i barnskyddslagen.
- Rättelseyrkande istället för begäran om omprövning får framställas till ÅMHM inom 14 dagar från delfåendet av specialomsorgsbeslutet enligt landskapslag om specialomsorg.

En andra tjänst som inspektör inom social- och hälsovård tillsattes i januari 2019 efter en längre tids vakans.

Under hösten 2019 pågick rekrytering av en sektionschef till gruppen och tjänsten tillträdde den 1/1 2020.

➤ **Sammanfattning tillsyn**

Tillsynen under år 2019 har förverkligats i stort enligt målsättningen i verksamhets- och resultatplanen. Två inspektörer har på heltid arbetat med tillsyn inom social- och hälsovården. Arbetet har i praktiken delats upp utgående från kompetensbakgrund så att den ena inspektören i huvudsak har arbetat med hälso- och sjukvård samt äldreomsorg och den andra inspektören med övrig socialvård, inbegripen barnomsorg. Arbetets upplägg och kontinuitet har påverkats av att den andre inspektören återgick i tjänst i mitten av mars månad efter sex månaders tjänstledighet, då en vikarie handlade arbetet. Väsentliga delar av Valviras nationella tillsynsprogram har förverkligats enligt plan, närmast tillsyn av hur vårdgarantin förverkligas på Åland. Arbetet med skapandet av dokumenterade rutiner har inletts, men inte förverkligats i optimal utsträckning, främst på grund av att tillräckligt med tid inte har funnits för arbetet.

En betydande del av klagomålsärenden inom socialvården berörde frågor om delad behörighet mellan landskapet och staten, varför regelbunden dialog har funnits mellan ÅMHHM och Statens ämbetsverk på Åland. ÅMHHM emottog under året för första gången en ansökan om verksamhetstillstånd för dygnet runt privat socialservice.

Den proaktiva lagstadgade tillsynen av tidsåtgång för handläggningen av barnskyddsutredningar visade att kommunerna i 81% av fallen under mätperioden 1.10.2018-31.3.2019 (totalt 369 barnskyddsärenden) klarade av att färdigställa barnskyddsutredning inom lagstadgad tid på 3 mån. I 11% av fallen färdigställdes utredningen inom 3–4 månader och i 8% av fallen färdigställdes utredningen efter 4 månader.

En jämförelse med motsvarande tillsyn år 2018 visade att kommunerna i 63% av fallen under mätperioden 1.10.2017-31.3.2018 (totalt 323 barnskyddsärenden) klarade av att färdigställa barnskyddsutredning inom lagstadgad tid 3 mån. I 14% av fallen färdigställdes utredningen inom 3–4 månader och i 23% av fallen färdigställdes utredningen efter 4 månader.

Således var utfallet bättre år 2019 jämfört med år 2018.

Den proaktiva lagstadgade tillsynen av tidsåtgång för handläggning av utkomststödsärenden visade att under mätperioden 1-31.10 2019 fattades sammanlagt 269 beslut om utkomststöd, varav 264 registrerades inom lagstadgade handläggningstider (0–7 dagar beroende på om ärendet är brådskande/icke brådskande).

En jämförelse med motsvarande tillsyn år 2018 visade att under mätperioden 1-30.4 2018 fattades sammanlagt 294 beslut om utkomststöd, varav 283 registrerades inom lagstadgade tider

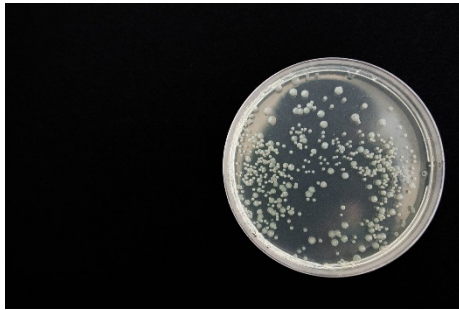
Således kan utfallet under de två senaste åren i stort sett anses vara identiskt.

Klagomålen mot Ålands hälso- och sjukvård uppgår till fyra stycken för 2019 vilket är till antalet samma som 2018. Klagomålen berör främst bemötande och kommunikation i det avseende att klaganden inte förstått erhållen information om adekvata vårdalternativ och behandlingar eller att klaganden upplevt att informationen om vårdalternativ eller behandlingar varit otillräcklig. I besluten har myndigheten uppmärksamgjort ÅHS på att patienten har rätt till tillräcklig information och att vårdgivaren ska försäkra sig om att patienten förstått informationen.

Klagomålen mot kommunal äldreomsorg har ökat 2019 och under året inkom sju klagomål att jämföras med två klagomål mot kommunal äldreomsorg år 2018. Missnöjet mot äldreomsorgen riktas främst mot upplevelser om otillräcklig vård på grund av personalbrist i kombination med att delar av personalen inte har tillräcklig eller inadekvat skolning för att kunna tillgodose vård på ett personcentrerat sätt. Missnöjet mot äldreomsorgen gäller även i likhet med missnöjet mot hälso- och sjukvården otillräcklig information samt brist på kommunikation i kombination med brist på gott bemötande.

På uppmaning av Justitieombudsmannen utfördes en större proaktiv tillsyn mot hälso- och sjukvården, tillsyn av vårdgarantin inom ÅHS. Tillsynen genomfördes genom en process i projektform där underlaget för projektet arbetades fram under sommaren 2019. Under hösten 2019 utfördes tillsynsprojektet i samarbete med chefsläkaren och översköterna vid ÅHS i form av frågeformulär, fysiska diskussionsmöten samt muntlig och skriftlig slutrapportering.

Livsmedel, hälsoskydd, alkohol och tobak

Livsmedel

➤ Bakgrund

Åland har ovanligt många livsmedelsföretagare dels tack vare turismen dels beroende på god tillgång av livsmedel från jord och vattenbruk. I dag finns 447 aktiva livsmedelsobjekt som har gjort anmälan enligt livsmedelslagen.

Till de anmälda hör bland annat:

- offentlig livsmedelsverksamhet som skolbispisning, daghem, äldreboenden, centralkök.
- näringsidkare som bedriver servering i anslutning till hotell, restauranger, butiker, bagerier, caféer.
- industriella tillverkare av livsmedel varav en del har försäljning utanför Åland (ej tillverkning av animaliska livsmedel).

Till de anmälda livsmedelsobjekten hör även tillverkare av produkter som kommer i kontakt med livsmedel, importörer, lager och livsmedelstransporter. Marknadsförsäljare, primärproducenter och under året avslutade verksamheter är inte räknade i ovanstående siffra.

Anläggningar som producerar animaliska livsmedel kräver godkännande. Till dessa hör alla kött-, fisk- och mjölk-anläggningar t.ex. slakterier och mejerier.

➤ **Sammanfattning tillsyn**

Under 2019 planerades 243 inspektioner på anmälda livsmedelsobjekt i enlighet med tillsynsplanen varav 168 utfördes. För godkända anläggningar planerades 66 inspektioner under året varav 27 utfördes.

Under året inkom 68 nya anmälningar om livsmedelsverksamhet samt fyra ansökningar om godkännande. Inspektion av nystartade verksamheter har prioriterats. Av de nyanmälda objekten hade åtta objekt det egna hemmet som lokal. Enligt nya anvisningar är detta nu tillåtet men hemfridsskyddet hindrar myndigheten att utföra inspektion i hemmet. I stället sker inspektionerna administrativt. I regel inspekteras nyanmälda verksamheter inom tre månader. I vissa fall sker även syn på plats under byggnation innan uppstart.

Måluppfyllnaden för året uppgår till att 63% av de planlagda inspektionerna har utförts. En av orsakerna till att all planerad tillsyn inte hade utförts beror på att det under 2019 har varit färre livsmedelsinspektörer än tidigare år. Myndigheten har tidigare år anställt livsmedelsinspektörer, för kortare tid än 6 månader under vår och höst, utöver en sommarinspektör. Den första november tillsattes en tillfällig resurs till livsmedelstillsynen vilket gjorde att tillsynen inom detaljhandeln uppfylldes i enlighet med tillsynsplanen.

Ansvarig sektionschef/hygieniker fungerade under perioden januari till augusti även som tillförordnad myndighetschef och tjänsten var från oktober vakant på grund av tjänstledighet. Något som hade direkt inverkan på antal inspektioner som kunde utföras på godkända anläggningar.

Alkohol

➤ **Bakgrund**

Antalet prövningar varierar mycket över året med en stor puckel på våren och försommaren. Det är då många innehavarbyten sker och de tillfälliga evenemangen söker om serveringstillstånd för sin alkoholserving. På årsbasis hanteras 20–25 innehavarbyten och 30–35 tillfälliga serveringstillstånd. Därutöver tas cirka 30 beslut som berör andra ändringar rörande serveringstillståndet samt ca 20 beslut rörande förlängd serveringstid på passagerarfartyg. Antalet permanenta serveringstillstånd är drygt 120 och antalet anmälda passagerarfartyg är 13.

Handläggning av serveringstillstånd, tillsynsärenden samt besvarande av frågor sköts av två inspektörer som är utbildade på området. Totalt antal årsarbetskraft på området var 2019 ca 1,20.

➤ **Sammanfattning tillsyn**

Antalet inspektioner har ökat från 50 år 2018 till 75 år 2019. Fokus vid tillsynen har, som tidigare år, legat på objekt med sen serveringstid och en stor alkoholförsäljning. Samarbetet med polismyndigheten har fortsatt och överföring av ingripandeanmälningar till ÅMHHM har gjorts. Möjlighet för saminspektioner har inte funnits under året.

ÅMHHM medverkade i utbildningen Ansvarsfull Alkoholservering som hölls våren 2019 och deltog i Valviras diskussionsdagar för alkoholförvaltningen i november. I samband med den årliga alkoholfaktureringen skickades ett informationsbrev ut till tillståndshavarna.

➤ **Sammanfattning prövning**

Under året har 28 serveringstillstånd beviljats till nya serveringsställen eller till serveringsställen med nya krögare. Utöver detta har 26 tillfälliga serveringstillstånd beviljats och 24 övriga ärenden rörande befintliga tillstånd godkänts. Fyra serveringsställen har beviljats förlängd serveringstid till kl. 03.30 under åren 2020 - 2021. Förlängd serveringstid ombord på i landskapet hemmahörande fartyg har beviljats för 15 kryssningar.

Tobak

➤ **Bakgrund**

Enligt nuvarande tobakslag ska försäljare och distributörer anmäla försäljning av tobak och relaterade produkter till ÅMHHM som upprätthåller ett register över dessa. De senaste åren har ÅMHHM inte haft något regelrätt tillsynsprojekt av försäljningsställen enligt tobakslagen. Myndigheten har varit delaktig i ett provköpsprojekt som genomförts i samarbete med Fältarna och gymnasiestuderande.

➤ **Sammanfattning tillsyn**

Ett provköpsprojekt som ska utföras under år 2020 har planerats med berörda samarbetspartners. Projektet utförs enligt samma modell som tidigare projekt men kommer att omfatta fler försäljningsställen.

➤ **Sammanfattning prövning**

Information om kravet att anmäla tobaksförsäljning samt EU:s kommande spårbarhetsregler har informerats genom alkoholutskicket samt genom annons i lokaltidning.

Flera tobaksförsäljare som inte varit anmälda har anmält sig till ÅMHHM och bedömningen är att det nu endast kan röra sig om enstaka försäljare som ännu inte anmält sig till myndigheten. Kraven enligt det nya spårbarhetssystemet kan antas medföra att många tobaksförsäljare slutar sälja tobak.

Hälsoskydd

➤ Bakgrund

Hälsoskyddsverksamheten gällande offentliga lokaler innehåller verksamheter såsom skolor, daghem, effektiverade servicelokaler, behandlingslokaler med hög risk och idrottsanläggningar. Faktorer inom hygien och inomhusluft ses över enligt hälsoskyddslagen. Inom konsument säkerhetslagen görs inte någon aktiv tillsyn utan vid olyckshändelser utreds orsaken och rutinerna ses över, till exempel att säkerhetsdokument finns.

Hälsoskyddslagen reglerar även tillsyn gällande hushållsvattenverk, simbassänger, badstränder med flera.

➤ Sammanfattning

Offentliga lokaler

Inom hälsoskyddsområdet har alla planerade inspektioner genomförts 2019. Inspektionsobjekten bestod av nitton grundskolor, sju effektiverade serviceboenden och två daghem. I samband med dessa inspektioner har samma inspektör även inspekterat livsmedelsdelen vilket utgör 38 inspektioner.

Femton anmälningar har tagits emot inom området hälsoskydd (offentliga lokaler). Dessa verksamheter är sju offentliga lokaler, fem behandlingslokaler och tre inkvarteringslokaler. Fem klagomålsärenden behandlades 2019.

Ansvarig miljö- och hälsoskyddsinspektör har deltagit i nationella hälsoskydds dagar. Inspektören har även deltagit i flera inomhusluftgrupper till exempel i kommunerna då specifika mer omfattande ärenden med inomhusproblem har behandlats.

Vatten

Under 2019 utfördes tillsyn på hushållsvattenverk (sju stora vattenverk och sexton små vattenverk), tretton simanläggningar/bassänger (två stora och elva små), 31 badstränder (nio st EU-badstränder och tjugotvå små badstränder). I sedvanlig ordning har ÅMHHM rapporterat vidare information till Ålands landskapsregering och Institutionen för hälsa och välfärd (THL) om vårt EU-vattenverk (Ålands vatten) och våra EU-badstränder i enlighet med krav i lagstiftningen.

Veterinärverksamhet

➤ Bakgrund

Myndigheten upprätthåller 24-timmars-veterinärjour för alla tamdjur i landskapet. Veterinärerna vidareutbildar sig vid möjlighet för att upprätthålla kompetensen för juren. Dagtid bedrivs veterinärsjukvård på fält i större omfattning samt smådjursjukvård på klinik i ringa omfattning.

I fältverksamheten ingår även en betydande del förebyggande hälsovård hos nötkreatur på besättningsnivå.

Myndigheten bedriver klagomåls- och urvalsbaserad djurskyddstillsyn och tillsyn samt provtagningar i samband med EU:s stödövervakning. Varje veterinär på myndigheten kan ta emot en akut djurskyddsanmälan och bedöma allvarlighetsgraden.

Besiktning av djur före och efter slakt samt provtagning och administration kopplat till detta utförs av myndigheten. Tillsyn på livsmedelsindustrier, till exempel godkända anläggningar som slaktar djur eller förädlar kött/fisk har bedrivits i otillräcklig omfattning på grund av resursbrist.

Myndigheten utför de uppgifter som enligt rikslagstiftningen om bekämpande av smittsamma djursjukdomar ligger på kommunal nivå.

Myndigheten utför salmonellakontroller hos alla stora äggproducenter. De små producenterna har kartlagts till viss del men undersöks inte i dagsläget. TSE-provtagning (allvarlig sjukdom hos idisslare) utförs i den utsträckning som krävs.

Myndighetens veterinärer utför fiskhälsotillsynen, dvs. inspektioner och provtagningar enligt tillsynsplanen.

➤ Sammanfattning 2019

Djurskyddstillsyn:

Under början av året tillsattes resurser inom området eftersom det anhopats en mängd ärenden under längre tid. Nya rutiner för hantering av djurskyddanmälningar arbetades fram och gamla ärenden avslutades. Under våren lades mycket resurser på samhällsinformation i och med medial uppmärksamhet av djurskyddsarbetet. Djurskyddsarbetet har intensiverats och alla gamla ärenden är avslutade såvitt de inte ännu står under uppföljning. Den nya policyn för inkommande djurskyddsanmälningar har i stort sett följts. Försummelse avseende tvärvillkorskrav som upptäcks vid oplanerade inspektioner har registrerats i stödtillämpningen i större utsträckning än innan.

Under 2019 har 44 ärenden inkommit, nästan alla inspekterades inom två vardagar, 52% avslutades inom tre månader. Sammanlagt har 96 djurskyddsinspektioner gjorts, vilket är en ökning på cirka 150% mot 2018.

Arbetet med tillsyn av anmälningspliktiga verksamheter enligt djurskyddslagen har inte kommit igång eftersom den extra resursen för djurskydd endast fanns under den tid som gamla ärenden behövde avslutas och verksamheten omstrukturerades. Efter det har djurskyddet haft samma antal resurser som åren innan och arbetsbelastningen har varit högre än under de senaste åren. Handläggaren har dessutom jobbat med att utveckla det lagstadgade provtagningsprogrammet för salmonella i värphönsbesättningar. Av samma anledning har inget register över djurtransportörer upprättats.

Salmonella:

Ett register över hållare av fjäderfä har upprättats hos ÅMHM. Småskaliga äggförsäljare har kartlagts så långt som möjligt, arbetet fortgår. Informationsinsatser har gjorts i samarbete med lantbrukssekreterare för att uppmärksamma fjäderfåhållare på registreringskrav och för att informera småskaliga äggproducenter om kraven för salmonellaprovtagningen. Arbetet har kommit så långt att det från och med 2020 kommer att tas salmonellaprov även i små besättningar.

Veterinärvård

Under 2019 har fältveterinärerna gått en utbildning i förebyggande hälsovård för nötkreatur och vidareutvecklat användningen av djurhälsoprogrammet Naseva på nötkreaturgårdarna på Åland. Arbetet med Naseva innebär mer förberedelse inför ett besök och ökat administrativt arbete efter ett besök. Djurägarna som deltar har möjlighet att behandla vissa sjukdomar efter noga instruktioner, dessa behandlingar följs löpande upp av veterinärerna. Ju fler djur det finns på en gård desto tätare blir Nasevabesöken på gården. Under besöken sker även en viss utbildning av djurägarna och deras personal.

Akutsjukvården för produktionsdjur har skötts fortlöpande liksom tidigare. Totala antalet sjukbesök var 1486 under 2019, jämfört med 1867 under 2018. Antalet sjukbesök inbegriper såväl förebyggande hälsovård som sjukvård i fält och besök på smådjursmottagningen Zoodiaken. Det minskade antalet sjukbesök beror främst på en minskning av antalet smådjurspatienter samt att även antalet hästpatienter gått ned.

Tillsyn över livsmedelsanläggningar

Sammanlagt 66 inspektioner var planerade inför 2019. Av dessa utfördes 27 stycken. Orsaken till det låga antalet genomförda inspektioner var dels att huvudansvarig tjänsteman under perioden januari till augusti fungerade även som tillförordnad myndighetschef och från oktober var tjänstledig. En omfördelning av arbetsuppgifter gjordes och en resurs skolades in på området under hösten.

Fiskhälsoövervakning

Under 2019 var det planerat 47 inspektioner och 24 provtagningar på fiskodlingar. Av dessa kunde 43 inspektioner och 23 provtagningar genomföras. Saneringsprogrammet för VHS var kvar i övervakningsfas och man inväntade sanering av de tre sista VHS-positiva odlingsplatserna. Under början av 2020 kommer saneringsprogrammet att övergå i sin slutfas vilket innebär betydligt utökade provtagningar under 2020-21.

Tillsynen inom fiskhälsoövervakningen var fortsatt mycket starkt fokuserad på formell provtagning och inspektion inom ramen för saneringsprogrammet för VHS. Social- och miljöavdelningen vid Ålands landskapsregering har övergripande ansvar för VHS-programmet samt hur fiskhälsoövervakningen ska bedrivas på landskapsnivå och utföras av ÅMHHM. Tiden för kompetenshöjande utbildning inom fiskhälsoövervakningen och rådgivning utifrån odlingarnas egenkontrollplaner var mycket begränsad och bedöms inte fylla behovet hos företagen.

Besiktningensarbete och tillsyn på slakteri och övriga köttanläggningar

Under 2019 utfördes besiktning av djur innan slakt och slaktkroppar efter slakt enligt uppdrag. För att kunna uppfylla kravet på att djurägarna ska kunna få ut rapport om vilka fynd som gjorts på slaktkropparna och organen så har besiktningens diariesystem (bl.a. fynd, beslut, åtgärder, provtagningar) uppdaterats och delvis digitaliserats.

På grund av periodvisa resursbrister inom veterinärgruppen under 2019 så har prioriteringen inom detta arbetsområde varit att hålla den dagliga besiktning fungerande, både med hjälp av en tillfällig vikarie och ordinarie personal. Med anledning av detta så har den övriga anläggningstillsynen på slakteri och köttanläggningar inte uppnått kraven enligt tillsynsplan och tillsynsanvisningar.

ÅMHM Laboratoriet

➤ Bakgrund och verksamhetsbeskrivning

ÅMHM Laboratoriet är en viktig del av den åländska förebyggande hälso- och miljövården samt krisberedskapen när det gäller livsmedels- och vattenburen smitta och radioaktivt nedfall. ÅMHM Laboratoriet sköter på uppdrag av Ålands landskapsregerings miljöbyrå provtagning och analys enligt det vattenövervakningsprogram som krävs enligt EU:s vattendirektiv. Laboratoriet utför därutöver fysikalisk-kemiska och mikrobiologiska analyser av livsmedel, vatten, miljö, jord och djursjukdomar åt myndigheter, företag och privatpersoner. Företagens prover består till största delen av lagstadgade egenkontrollprov. Laboratoriet analyserar årligen över 30 000 analyser.

Ålands landskapsregering står för ca 60 % av ÅMHM Laboratoriets uppdrag i form av fältprovtagning och laboratorieundersökningar. Cirka en tredjedel består av undersökning av prov från åländska livsmedelsproducerande företag, ca 50 % av antalet analyser, vilket gör laboratoriet till en viktig del av förutsättningarna för företag att kunna verka smidigt på Åland. Några procent av uppdragen utförs för kommuner och privatpersoner. ÅMHM:s myndighetsprover utgör ca en procent av alla analyser.

➤ Sammanfattning

Ett stort antal uppdrag från både nya och gamla kunder innebar ett mycket arbetsintensivt år och avsevärt högre intäkter än tidigare år. Det totala antalet analyser vid laboratoriet var 35 080 vilket är en 10 % ökning jämfört med 2018.

Ett av målen för året var att inlemma de nya uppdragen i den befintliga verksamheten utan att belasta personalen för hårt. Effektiviseringar var därför fortsättningsvis ett viktigt fokusområde. Vi kan i efterhand konstatera att det inte är möjligt med denna typ av belastning på längre sikt trots de effektiviseringar som gjorts.

Ett annat mål för året var att förnya ÅMHM:s hemsida. Målet uppnåddes men lanseringen gjordes av olika skäl först i början av 2020.

En laboratorieanalytikertjänst 70 % hölls fortsättningsvis vakant av besparingsskäl.

Kemienheten

Miljöbyråns omfattande vattenövervakningsprogram provtogs planenligt 2019 förutom höstens sista rundor som föll bort på grund av motorproblem. Det totala antalet kemiska analyser ökade 2019 med 8 %. Orsaken till detta står främst att finna i antalet jordanalyser som ökade med 25 % men även de kemiska vattenanalyserna ökade. Kemienheten fick i början av året utöver de vanliga löpande undersökningarna en större beställning gällande extra provtagning och analys av näringsämnen i diken.

Ett mål för 2019 var att omvalidera ett stort antal av de kemiska metoderna för att behålla deras ackreditering. Målet förverkligades.

Mikrobiologienheten

Laboratoriets mikrobiologiska enhet är sedan länge en viktig och uppskattad samarbetspartner för de åländska livsmedelsproducerande företagen, vattenbolagen, kommunerna, myndigheter (bl.a. krisberedskap), rederierna med flera och tryggar också allmänhetens behov av exempelvis brunnsanalyser. De senaste åren har laboratoriet även etablerat ett omfattande samarbete med annan åländsk industri med behov av hygienundersökningar av produktionslokalerna.

Totalantalet mikrobiologiska analyser ökade med 24 % jämfört med 2018. Samtliga mikrobiologiska undersökningstyper har ökat men de största ökningarna gäller främst livsmedels- och hygienprover som har ökat med 46 respektive 83 %.

Antalet rutinprov där bakterien *Listeria monocytogenes* påvisades var under året 47 av totalt 481 prov som analyserades för bakterien, varav 11 livsmedel och 36 omgivningsprov. Det innebär att trenden med en ökning av både antalet undersökningar och positiva prov fortsätter. Antalet undersökta prov ökade med 28 %. Cirka 10 % av de prov som undersöktes för *Listeria monocytogenes* var positiva. De flesta av de undersökta livsmedlen var inte ätfärdiga sådana utan ska upphettas vid tillredningen.

Den förebyggande övervakningen som görs är viktig då *Listeria*-bakterien kan leda till en allvarlig matförgiftning och även dödsfall för personer med nedsatt immunförsvar.

Samtliga undersökta *Salmonella*-prov var negativa.

Två fall av misstänkt matförgiftning analyserades under året vid laboratoriet.